כיתה ט' | ספרות | שיעור 2 מתוך 2 | 45 דק'

ממלכתי וחמ"ד: מתאים לכיתה ט'. היצירות הנלמדות משתנות בין הזרמים ובין בתי הספר; בדקו את רשימת היצירות של בית הספר ושל הפיקוח בזרם שלכם.

הפואנטה: כשהמסירות הופכת לקנאה

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יסבירו את הפואנטה בבית הרביעי ואת המהפך שהיא יוצרת בכל השיר
- התלמידים יזהו את הרמז לסיפור שמשון (שופטים יד-טו) ויסבירו מה הוא מוסיף
- התלמידים יכתבו טקסט מנומק על השאלה מה מבדיל אהבה מקנאה ושליטה

📚 הטקסט

את השיר המלא קוראים מתוך מקראת הספרות או האנתולוגיה של הכיתה (השיר מוגן בזכויות יוצרים, ולכן מובאים כאן רק ציטוטים קצרים). השיר הופיע בספר "עיר היונה" (1957), והולחן כמה פעמים; אפשר להשמיע בכיתה אחד הביצועים המוכרים.

קוראים שוב את השיר כולו, הפעם עם הבית הרביעי.

📖 הסבר למורה

בבית הרביעי מגיעה הפואנטה. התנאי כבר אינו צער או מחסור של האישה, אלא דבר רגיל לגמרי: "אַךְ אִם פַּעַם תִּהְיִי צוֹחֶקֶת / בִּלְעָדַי בִּמְסִבַּת מְרֵעַיִךְ". התגובה: "תַּעֲבֹר קִנְאָתִי שׁוֹתֶקֶת / וְתִשְׁרֹף אֶת בֵּיתֵךְ עָלַיִךְ".

הפואנטה מאירה מחדש את הבתים הקודמים: המסירות המוחלטת דרשה בלעדיות מוחלטת. גם האש חוזרת: בבית הראשון אש של שמחה, בבית האחרון אש של הרס. "אֲכַסֵּךְ וְאֶשְׁכַּב עַל אֶבֶן" מהבית הראשון יכול להיקרא כרמז מוקדם למצבה.

השיר רומז לסיפור שמשון: במשתה החתונה של שמשון היו "מרעים", והפלשתים איימו על אשתו: "פֶּן נִשְׂרֹף אוֹתָךְ וְאֶת בֵּית אָבִיךְ בָּאֵשׁ" (שופטים יד, טו), ובהמשך אכן שרפו אותה ואת אביה (שופטים טו, ו). גם עיני שמשון שנוקרו מהדהדות בהבטחה למכור את העיניים. השם "ניגון עתיק" רומז שזה סיפור ישן שחוזר שוב ושוב.

👩‍🏫 מהלך השיעור (45 דק')

חומרים: מקראת הספרות, ספר שופטים פרקים יד-טו, דף עבודה עם מחוון

1. **פתיחה (5 דק'):** חוזרים לניבויים מהשיעור הקודם. מי ניחש נכון? מה הפתיע?

2. **הסבר (10 דק'):** מהי פואנטה; קריאה צמודה בבית הרביעי; הניגוד בין האש של הבית הראשון לאש של הבית האחרון.
3. **פעילות (10 דק'):** בקבוצות קוראים את שופטים יד, טו ו-טו, ו ומחפשים מילים ותמונות שחוזרות בשיר (מרעים, אש, בית, עיניים).
4. **דיון (8 דק'):** שאלות הדיון בשלוש הרמות.
5. **כתיבה (12 דק'):** מתחילים את משימת הכתיבה בדף העבודה; מסיימים בבית אם צריך.

💬 שאלות לניתוח

הבנה (מה כתוב ביצירה?)

- מהו התנאי בבית הרביעי, ומה הדובר מאיים לעשות?
- אילו מילים בשיר מזכירות את סיפור שמשון?

פרשנות (מה זה אומר?)

- איך הבית הרביעי משנה את האופן שבו אנחנו קוראים את שלושת הבתים הראשונים?
- מה מבטא הצירוף "קנאתי שותקת"? מדוע דווקא "שותקת"?

הערכה (מה אני חושב/ת?)

- השם "ניגון עתיק" רומז שזה סיפור שחוזר. האם לדעתכם השיר עדיין רלוונטי היום? נמקו.

💡 הערות למורה

זה הרגע לדבר על סימני אזהרה ביחסים: שליטה, בלעדיות, קנאה שמוצגת כאהבה. כדאי לנסח את המסר במפורש: אהבה בריאה מאפשרת לאדם לצחוק עם חברים בלעדינו. אפשר לשלב את היועצת.
למתקדמים: להשוות בין מבנה הבלדה למבנה של סיפור מתח.

📝 בדף העבודה

הבית הרביעי, שמשון וכתיבה: 6 משימות, ומחוון מלא בעמוד השני.

מקורות

- "ניגון עתיק" (ויקיפדיה)
- שופטים פרקים יד-טו (מכון ממרא)
- ספרות בחטיבת הביניים: אתר המפמ"ר במשרד החינוך

מחוון: הבית הרביעי, שמשון וכתיבה

1. שהיא תצחק בלעדיו במסיבה עם חבריה. זה אינו חטא כלל: זו התנהגות רגילה, וזה מה שהופך את תגובת הדובר למבהילה.
2. ב. סיום מפתיע שמאיר מחדש את כל היצירה.
3. בבית הראשון האש היא אש של חום ושמחה שהוא מבעיר בשבילה; בבית הרביעי היא אש של קנאה והרס ששורפת את ביתה.
4. למשל: מרעים (חברים); איום לשרוף אישה ואת ביתה (בית אביה) באש; לקבל גם את העיניים של שמשון מול "אמכור את עיניי".
5. כי זה סיפור ישן שחוזר בכל דור: קנאה שהורסת אהבה, כמו בסיפור שמשון; גם המבנה החוזר דומה למנגינה. לקבל כל הסבר מנומק.
6. **מחוון לכתיבה:**
   - טענה (2 נק'): עמדה ברורה כלפי המשפט
   - שימוש בשיר (3 נק'): דוגמה מדויקת מהשיר (ההבטחות, הבית הרביעי) והסבר שלה
   - נימוק נוסף (2 נק'): נימוק משלו או דוגמה מהחיים
   - מבנה ולשון (3 נק'): פתיחה, גוף וסיום; מילות קישור; איות ופיסוק

   ציון מתוך 10.